

Tich• & spol

DATA BÁZA DIVADELNÝCH HIER

**AUTORSKÉ PRÁVA NA HRY SÚ VYHRADENÉ. ŽIADEN TEXT NESMIE BYŤ
POUŽITÝ NA ĎALŠIE ŠÍRENIE BEZ PREDCHÁDZAJÚCEHO PÍSOMNÉHO SÚHLASU
AUTORA.**

All right reserved.

Vynechali sme niektoré strany a v prípade, že chcete s textom pracovať a ďalej ho šíriť, ozvite sa nám, prosím mailom: tichoaspol@gmail.com. Ďakujeme za pochopenie.

Martin Hvišč

Nehybnosť

(Tri divadelné formy)

Postavy:

A staršia žena okolo 55 rokov

B mladšia žena okolo tridsiatky

Predtým

Na scéne, v jej strede sú dve stoličky, na ktorých sedia vedľa seba dve ženy. A je asi päťdesiatpäť ročná, B je mladšia, okolo tridsiatky. Sedia nehybne, uprene pozerajú pred seba. Obe majú jednu ruku položenú na operadle, A na pravom a B na ľavom. Medzi nimi, vertikálne je paraván, ktorý rozdeľuje priestor na dve polovice. Ženy sa nevidia.

A: Bola som dlho na svete, keď sa jej to stalo. Prach, šedivý prach medzi nohami. Od palcov až po kolená. Len tak, akoby tam bol vždy. Myslela som si, že to už bolo... že tam bola aj predtým. Neviem, nepamätám sa. Tak ako ona, tiež sa nevie rozpamätáť či sa... či už bola. Za predpokladu, že sa narodila.

B: Pochádza odniekiaľ zo severu, blízko polárnej žiare. Vidieť, že nemá rada svetlo. Alebo aspoň to o sebe tvrdí. Často ju počúvam, keď hovorí o sebe, dlho a rovnako, akoby rátala plynúce hodiny. Skromne zabalená vo vlnenej šatke, s rukou na operadle kresla.

A: Sedí v tom istom kresle, sama a pozerá von, pred seba. Ruka na operadle, hlava vysoko vztýčená, nehybná, aby nepremárnila jediný okamih. Aby nestratila jediný detail... aby videla všetko.

B: Áno, hlava sklonená, no častejšie opretá o operadlo, oči pevne zovreté, dlhé tmavé večery. S rukou krčovitou zvierajú operadlo a rozpráva, hovorí o svojom živote, o dlhom živote a stále, s hlavou opretou o operadlo, oči pevne zovreté, dlhé tmavé večery. Jedlo na stole nedotknuté, iba dúšok vody si vypila z pohára, aby si navlhčila pery, ľadové pery.

A: Stále zahľadená na to isté miesto, akoby čakala, že sa zmení, že sa to... zmení. Ale nie, asi si stále hovorí, netreba sklopiť zrak, netreba uhnúť pohľadom, aby si to všimla, keď to príde. Aby bola prítomná – asi si stále opakuje, aby ani na chvíľu neprestala, keď sa to stane.

B: Nechce prestať. Čo by jej potom zostalo, dlhé večeri, sama na pohovke s rukou krčovitou zvierajú operadlo. Pripomenulo jej to ten čas, keď ešte nevedela, ako má s ňou hovoriť, keď jej nemala čo povedať. Len tak, s očami roztvorenými ako ústa toho proroka, mlčala.

A: Zamyslená, v jej vnútri ticho, žiaden hlas. Nič, akoby to nebolo... akoby tam nikdy nič nebolo. Pozerá ticho pred seba, okno zatvorené, žiaden zvuk len tiché pískanie vetra. Myslí si, že to je

všetko, že viac už nič nie je, iba tiché pískanie, prichádza, no nevie odkiaľ. Snaží sa zachytiť smer zvuku, no nemôže sa otočiť, aby jej to neušlo... aby jej neušlo, to čo ešte nebolo.

B: Svetlo jej dopadá na kolená, okno dopoly zastreté, tvár nevidno. Myslí si, že už nevidí, že videla už dost' z toho všetkého. A teraz, musí rozprávať o tom všetkom. Snaží sa, aby otvárala ústa tak, ako znejú slová. Aby ani na okamih nestratila reč, aby ani jedno nebolo iné. Aby ani jedno slovo nebolo, aké nemá byť. Pomaly otvára ústa. Pozorne roztvára pery, aby neurobila ani jednu chybu.

A: Maximálne sústredená, nehybná ako spiace zviera, čaká na tú chvíľu, aby mohla privrieť oči. Zrenice bez pohybu, akoby nimi neprechádzalo nič. Žiadne svetlo. Akoby v hĺbke spánku videla. Stále pripravená na ten okamih, stále v strehu, čaká na svoju chvíľu. Nehybná kreatúra, s vlasmi až po pás, musíme pripustiť, že je neupravená. Striehne či príde tá chvíľa, keď to bude vidieť... to všetko. Ruky krčovito zaryté do operadla, rovnako ako predtým. Prsty si takmer necíti, iba končeky pritláča na operadlo. Vie, že sa nepohne, že sa nesmie pohnúť. Cíti to v prstoch, žiaden pohyb, nehybná ako vždy. Ale keby chcela, aspoň na chvíľu, pohnúť sa dopredu, alebo do boka, nehovorme o väčšom pohybe, ako napríklad, keby sa postavila a urobila niekoľko krokov. Chcela by..., pýtame sa či by to vôbec chcela. Stále nehybná, či by sa odvážila. Čo ak by sa zrazu všetko zmenilo a ona by mala prečo povedať: „Nemala som to urobiť, ešte som to nemala urobiť.“ Pýtame sa, prečo? Nevie, nedokáže to pomenovať, jednoducho by stále opakovala: „Nemala som to urobiť, ešte som to nemala urobiť.“ A tak zostala bez pohybu, nehybná ako na začiatku, primerane svojmu údely.

B: Počíta slová, pomáha si hlavou, nakláňa ju dopredu a dozadu, aby mohla pozorne vysloviť každé jedno. Nestačí to, akoby raz vyslovené nebolo vyslovené. Zakloní hlavu a povie to ešte raz, zopakuje, predstavte si, ona zopakuje slovo a nie len raz, dvakrát, stále ho opakuje bez prestania, nemôže sa zastaviť, akoby v nej bolo niečo, čo nemôže zastaviť.

A: Musí urobiť niečo iné, aby si to všimla... Niečo, čo ešte neurobila, aby si to všimla... Niečo nové, čo ešte nepozná, aby si všimla to, čo ešte nikdy nevidela... aby si všimla, aspoň na chvíľu sa presvedčila o tom, že bola. Len náznak pohybu, ktorý by ju presvedčil, že existovala. Ako vtedy, keď sa narodila.

B: Posledný raz opakuje. Stále rozpráva, tie isté slová, znovu a znovu. S oboma rukami na hlave, zaklonená a s doširoka roztvorenými ústami opakuje ako každá.

A: Aby si nemusela povedať: „Nemala som to urobiť.“ Aby si to len nemusela povedať.

B: Ako každá iná, sedí a opakuje to isté. Tie isté slová od narodenia, bez prestania. Sedí v kresle ako každá iná, pozerá pred seba a opakuje slová, ako každá iná na inom mieste. Sedí v kresle a počúva, čo hovorí, ako každá iná na inom mieste. Sedí v kresle a nepamätá si, čo povedala, ako každá iná na tom istom mieste, nepamätá si. Pomaly sa hojdá dopredu a dozadu, akoby jej pohyb pomáhal, hovorí, neustále otvára ústa. Sem a tam, sem a tam, nakloní sa, slovo, zakloní sa, ďalšie slovo. Niekedy má radšej slová, ktoré začínajú na – a, inokedy zasa slová na – z. Keď sa predkloní, vidí zem, keď sa zakloní zasa strop. A takto sa kýva a zakaždým povie jedno slovo, stop a druhé slovo, stop, prvé zopakuje a stop, druhé tiež a stop. Nevie či opakuje to isté, nepamätá si, aby mohla pokračovať. Slovo, stop, slovo, stop a tak ďalej. Zrazu iné slovo, stop a zasa iné slovo, potom zopakovať prvé slovo a stop, nové slovo, iné ako to prvé a druhé, stop a zasa iné a zasa iné až kým už nie je čo povedať. Tak potom opakovať, stále len opakovať. Až kým nie je koniec. Kedy začala? Bolo to dávno. Raz večer, keď prišla z kostola, v ušiach jej znelo posledné slovo, jednoduché slovo, mala ho na perách, stačilo ho len vysloviť. Ale komu ho povedať. Znelo jej v ušiach, chcela ho povedať, ale komu? Posledné slovo, ktoré počula. Komu ho povedať? Nevedela, kedy ho vysloviť, v ktorom okamihu. Možno z rozličných dôvodov alebo preto, že mu nerozumela.

A: „Nemala som to urobiť.“ Aby to nemusela povedať. Radšej neurobiť nič, aby to nemusela vysloviť. Radšej zostať nehybná, stále, neurobiť jediný pohyb, aby to nemusela vysloviť, aby to nemusela pripustiť, aby mala pokoj v duši.

B: A potom to povedala. Myslela si, že ak to vysloví, tak porozumie. Nič sa nestalo. Vôbec nič. A tu zastala, tu skončila. Sadla si do kresla a začala rozprávať. Akoby zrazu vedela. Akoby zrazu všetko vedela, čo bolo predtým nejasné.

A: Nevedela, čo má povedať, predstavte si, nevedela čo má povedať. Nevedela ani čo má urobiť, či sa pohnúť alebo nie, nevedela, či je to správne, či sa to tak robí. Nevedela nič, predstavte si, nevedela nič. A tak len sedela a čakala, kedy to príde. Nepohla ani končekmi prstov, len tak sedela a pozerala sa pred seba. Pamätá si ju iba takto, iba to si pamätá ostatné nie. Spolu presedeli dlhé hodiny. Povedala jej: „Počkaj, až príde čas.“ A tak čakala, celé dni, dlhé hodiny. Raz už chcela

zodvihnúť ruku, ale pomyslela si, že je ešte skoro a tak zostala sedieť bez pohnutia, ako predtým. Potom chcela znovu zodvihnúť ruku, no pomyslela si, je ešte skoro. A takto stále dookola, až jedného dňa, bolo sychravo, počula len vrany za oknom a v diaľke odchádzajúci vlak, chcela sa pohnúť posledný raz, pokúsiť sa konečne; niečo jej však stále nedovolilo zodvihnúť ruku, akoby to musela počuť nahlas, akoby jej to niekto musel povedať, to čo chcela urobiť, aby to počula nahlas, to slovo.

B: A vtedy to prišlo, v ten večer, keď sa vrátila z kostola, už sa nezastavila a stále opakovala. Nič iné jej nezostalo. Predtým, keď robila to isté, akoby jej to nevadilo, akoby sa sama tomu tešila. No teraz, jej nič iné nezostalo. Načo vedieť niečo určite? Predtým sa cítila ako keby kráčala, teraz stojí na mieste.

A: Áno, nech to počuje, nech to príde zvonka, aby to sama nemusela povedať, aby potom nemusela povedať: „Nemala som to urobiť. Radšej som to nemala urobiť.“ A teraz? Urobiť niečo iné?

A potom znovu? Alebo zostať nehybná a čakať? Zasa čakať, ako predtým? Nebáť sa povedať slovo, nebáť sa pohnúť, posunúť ruku, napríklad k ústam, akoby chcela jesť, alebo k tvári, len tak urobiť rukou pohyb, aby celkom neprestala, aby celkom neskončila, aby sa neprestala celkom hýbať. Čo by potom bolo, čo by robila? Celý deň, len tak bez pohybu? Zízať pred seba, tvár ako mesiac, žalúzie do polovice vytiahnuté, ruky pevne zovreté a viac už nič. Žiaden pohyb, žiaden hlas, ako mŕtva.

B: Zostali len slová, z toho, z toho všetkého. Nič iné nezostalo, iba slová, tie isté, stále dookola, ako predtým, no teraz iné, stále dookola, ako predtým, zostali len slová. Nič iné. Prišla na to vtedy v kostole, v prítmí, keď bola sama medzi toľkými kľáčiacimi hriešnikmi. Bolo to na Božie narodenie. Zdalo sa jej, že je sama, ako dieťa. Kľáčala pred Ním, rovnako ako každý rok o tomto čase, no teraz inak, posledný raz, vždy posledný raz, odteraz. Kľáčala a nehýbala sa, nemohla sa pohnúť, lebo aj ostatní sa nehýbali, všade ticho, prítmie, žiaden hlas, žiaden pohyb.

A: Bola vždy rovnaká, od detstva, stále rovnaká, nehybná, s hlavou vzpriamenou sledovala cestu za oknom. Takto si ju aspoň pamätá. Nie je viac čo povedať. Všetky spomienky, ktoré má matka sa zúžili iba na jednu. Vidí ju stále ako sedí a hľadá cez okno, nehybná ako vždy. Nemala detstvo, nehrala sa, nebehala po vonku ako ostatné deti, len sedela a hľadela von. Mala všetko, čo mohlo také dieťa mať, pozornosť, opateru, mäkkú postieľku, dotyky, lásku. Všetkého dost, koľko len chcela. Ale ona len sedela, ruky zovreté do pästí a hľadela pred seba. Ani na chvíľu nezavrela oči,

spuchnuté a vyschnuté od únavy. Až neskôr na to prišla, keď sa jej spýtala: „Je ti takto dobre, Anna?“ A Anna odpovedala: „Áno, mama, takto mi je dobre. Čakám, až to príde.“ Matka sa ešte raz spýtala: „Ale čo príde?“ Chvíľu mlčala a potom odpovedala: „Čo má prísť, mama.“ Matka: „Ale čo je to, dcéra moja, čo má prísť?“ Na chvíľu zmĺkli, akoby niečo tušili, no zostali ticho, bez slov. To bolo posledné, čo povedala a potom už iba sedela, bez slova a hľadela pred seba akoby čakala na niečo, čo má prísť. Takto zostala až doteraz. Aj teraz sedí, uprene hľadá pred seba a čaká. Stačí sa na ňu pozrieť ako namáhavo drží oči otvorené, hlava v miernom predklone, tvár bez výrazu, vlasy jej zakrývajú čelo aj líca, vidieť len oči, nos a ústa. Všetky tri súmerné akoby vytesané z mramoru. Len ústa sú iné, je na nich niečo zvláštne, mali by byť pevne zovreté, horná pera pevne pritlačené na spodnú. No nie, sú pootvorené, nie úplne otvorené, ale pootvorené, akoby z nich predsa vychádzal zvuk, prúd slov. Zdá sa nám, že rozpráva, no slová vychádzajú z úst bez toho, aby sa hýbali, predstavte si hovorí bez toho, aby sa jej pery hýbali. No nepočuť, čo hovorí, nezrozumiteľné slová, akoby chcela niečo povedať, niečo jasné a podstatné, no nevie, čo to je, čo to má byť, skúša opakovať slová, akoby to už niekde počula, že sa to takto robí, ale nemôže nájsť to správne slovo, akoby sa nevedela rozhodnúť, čo povedať alebo nevedela, ktoré slovo si vybrať, aby ho povedala, predstavte si nevie si vybrať, ktoré slovo má povedať, chce aby bolo iné, aké už povedala, na aké myslela, no nevie také nájsť, predstavte si nevie nájsť nové slovo, akoby také neexistovalo a tak skúša znova a znova zavrie ústa a čaká, nehybná ako predtým, potom ich znova otvorí a čaká, že niečo povie, predstavte si, chce niečo povedať, no čaká na to, čo povedať, čaká, že povie to, čo chce povedať, že povie to, čo treba povedať, a tak čaká na to, čo povedať, čaká na slovo, čaká aspoň na jedno slovo, čaká na svoje slovo. A možno to bude prvé slovo, ale kedy ho má povedať, kedy ho mala povedať, možno je už neskoro, aby ho vôbec povedala, mala ho povedať skôr, teraz ho musí zopakovať, ale ako zopakovať slovo, ktoré nepovedala, ako zopakovať slovo, ktoré si už možno vôbec nepamätá, nepamätá si ho, lebo ho nevyslovila, to prvé slovo, ktoré nikdy nevyslovila, nemôže už nikdy zopakovať. A tak radšej zostala takto až doteraz.

B: Aj ona bola raz nehybná, vtedy v kostole, keď kľáčala a všade okolo žiaden pohyb, žiaden hlas. No potom sa to stalo, prišlo to a ona zrazu našla v sebe ten oheň, na ktorý tak dlho čakala. Vedela o ňom aspoň z rozprávania iných, čakala na ten okamih, keď aj ona bude pripravená. Neponáhľala sa, skromne čakala každý deň v kostole, až ten oheň v sebe nájde, objaví ho a už bude horieť večne. No nič sa nestalo, vôbec nič, zostali len slová a práve vtedy začala, keď sa nič nestalo, keď už nič ďalšie nenasledovalo, vtedy začala. A tak zostala až doteraz.

A: A vtedy sa to stalo, keď počula zvony z kostola pri hradskej, keď ju videla prichádzať. Poznala ich zvuk, každý deň, keď začali odbíjať spozornela a povedala si pre seba, ako inak: „Amen.“

A vtedy sa to stalo, bolo to na Božie narodenie, keď zvonili zvony na polnočnú, prvý raz zapochybovala, prvý raz sa vnútri neozval žiaden hlas, žiadne „Amen.“ Vnútri ticho, pokoj. A zrazu pohyb, predstavte si, pohyb, zodvihla ruku z operadla a pohla sa, predstavte si pohla sa, po toľkých rokoch sa zrazu pohla, rozťahla ruky.

Teraz

Ženy sa postavlia, otočia stoličky a sadnú si oproti sebe. Medzi nimi je stále paraván. Nevidia sa, no odpovedajú si. B hovorí o sebe.

B: Nemala som to urobiť.

A: Čo si nemala urobiť?

B: Nemala som prestať.

A: S čím prestať, Anna?

B: Nemala som s tým prestať, v duchu.

A: S čím prestať v duchu ?

B: Nemala som to prestať v duchu opakovať.

A: Nemala si si prestať v duchu opakovať?

B: Nemala som si si prestať v duchu opakovať to isté.

A: A čo si si opakovala, Anna.

B: Stále to isté.

A: Ale, čo to bolo, čo si si stále v duchu opakovala a nemala si s tým prestať?

B: Opakovala som jedno slovo.

A: Ale aké slovo si si stále v duchu opakovala a prestala si s tým.

B: Opakovala som slovo „Amen“, mama.

A: Nič som navonok nespozorovala.

B: Ani si nemohla nič spozorovať, lebo sa nič nestalo.

A: A čo sa malo stať.

B: Žiadna zmena, nič.

A: Žiadna zmena?

B: Myslím tým, keď som s tým prestala.

A: Ale veď si sa pohla.

B: Áno, keď som s tým prestala, pohla som sa.

A: A nie je ti takto lepšie, Anna?

B: Predtým som čakala.

A: A teraz?

B: Nič.

A: Nič?

B: Vôbec nič.

A: A nie je ti takto lepšie, Anna?

B: Nie. Chcem zasa čakať.

A: Zasa to isté, Anna?

B: To isté?

A: Ved' tak ako to bolo predtým.

B: Kedy predtým?

A: Ved' tak ako to bolo predtým, než si si prestala v duchu opakovať to isté.

B: A čo sa stalo?

A: Pohla si sa.

B: Pohla som sa preto, lebo som si prestala v duchu opakovať to isté.

A: A?

B: Nič.

A: Tak potom to nemá význam.

B: Nemá význam?

A: To, na čo si čakala nemá význam.

B: To, na čo som čakala?

A: To, na čo si čakala predtým, nemá význam.

B: Tak potom musím znovu čakať.

A: Žiadna zmena?

B: Nie, žiadna zmena.

A: Tak teda pokračuj, aby to bolo také isté ako predtým, keď si si v duchu opakovala to isté.

B: Ale ved' som sa pohla.

A: A?

B: Nič.

A: Tak teda pokračuj tam, kde si si prestala v duchu opakovať to isté.

B: V čom mám pokračovať?

A: V pohybe.

B: A to je všetko?

A: Nie.

B: V čom mám ešte pokračovať?

A: V tom, čo si si prestala v duchu opakovať.

B: A čo je to?

A: Nič to nie je.

B: Nie je to nič?

A: Nič.

B: Tak potom kam, dopredu alebo dozadu.

A: Niet ani vpredu ani vzadu.

B: Tak potom kam?

A: Do stredu.

B: Kam?

A: Tam, kde si sa pohla.

B: A odtiaľ?

A: Hore.

B: Kam?

A: Tam, kde si sa pohla.

B: A odtiaľ?

A: Naspäť.

B: Kam?

A: Do kríža.

B: Stále?

A: Tvoje nešťastné ruky.

B: Iný pohyb nie je?

A: Nie.

Obidve ženy sedia oproti sebe s rozťahnutými rukami. Po chvíli si znovu sadnú tak ako na začiatku, ruky majú stále rozťahnuté. A hovorí o sebe.

A: Žiadna zmena, takisto.

B: Ani keď si to zopakovala?

A: Nie.

B: Ani keď si zopakovala to isté slovo?

A: Nie.

B: Nič sa nestalo?

A: Nie.

B: Nerozumiem.

A: To nič, Anna.

B: Ani keď si zopakovala to isté slovo dvakrát?

A: *(potichu otvorí ústa, akoby chcela niečo vysloviť)*.

B: A?

A: Žiadna zmena, takisto.

B: Nerozumiem.

A: To nič, Anna.

B: Čakala som na zmenu.

A: Ja takisto.

B: Nič sa nestalo.

A: Nič.

B: Nerozumiem.

A: Možno je to takto lepšie.

B: Nerozumiem.

A: Možno je lepšie, že sa nič nestalo.

B: Ale čo sa malo stať, čo sa malo stať?

A: Neviem.

B: Na čo si čakala?

A: Na ten oheň.

B: Ale načo?

A: Aby som uverila.

B: A?

A: Uverila som, lebo sa nič nestalo.

B: Ale čo sa malo stať, čo sa malo stať, aby si uverila?

A: Nič sa nemalo stať.

B si položí obidve ruky dlaňami na hlavu. A pokračuje.

A: Myslela som si, že to príde.

B: Čo príde, mama?

A: Myslela som si, že príde to, čo poviem.

B: Nerozumiem.

A: To nič, Anna. Myslela som si, že to príde.

B: Mama, čo príde?

(Pauza.)

A: Čo som povedala, Anna?

B: Povedala si, že si si myslela, že príde to, čo povieš.

A: *(ticho)*.

B: Povedala si: „Myslela som si, že príde to, čo poviem.“

A: To som povedala?

B: A čo si si myslela, že príde, ak to povieš...?

A: To, čo má prísť.

B: A čo má prísť, mama?

A: Pokoj, Anna, pokoj.

B: A povedala si si to?

A: Povedala.

B: Povedala si si to v duchu?

A: Povedala.

B: A čo sa stalo, mama?

A: Stalo sa to isté.

B: To isté, mama?

A: Áno, to isté, Anna, to isté.

B: A čo to isté sa stalo?

A: Nič.

B: Myslela si si, že príde pokoj a neprišlo nič?

A: Myslela som si, že príde to, čo poviem, a neprišlo nič.

B: Aj keď si si to povedala v duchu?

A: Myslela som si, že príde to, čo poviem – pokoj a neprišlo nič, aj keď som si to povedala v duchu.

B: To isté, to isté.

A: To isté, Anna?

B: To isté som si povedala aj ja.

A: A?

B: Nestalo sa nič.

A si položí obidve ruky dlaňami na hlavu.

A: To isté, Anna, pre teba aj pre mňa.

B: To isté, mama, pre teba aj pre mňa.

(*Pauza.*)

B: Vieš, čo má prísť?

A: Už viem, Anna.

B: Povieš mi to?

A: Netreba o tom hovoriť.

B: Čo má prísť, že netreba o tom hovoriť?

A: Netreba na to ani myslieť.

B: Čo má prísť, že netreba o tom hovoriť a ani na to myslieť?

A: A keď ti to poviem, uveríš?

B: (*ticho*).

A: Keď ti to poviem, uveríš, že to má prísť?

B: Ale čo má prísť, mama?

A: To, na čo čakám.

B: Čo je to, na čo čakáš, mama.

A: Čakám na to, že to raz príde.

B: Ale čo je to, na čo čakáš, že raz príde?

A: To isté, Anna, pre teba aj pre mňa.

B: To isté pre teba aj pre mňa?

A: Ale musíš uveriť.

B: (*ticho*).

A: Musíš uveriť, že to raz príde.

B: To isté pre teba aj pre mňa raz príde?

A: Musíš uveriť, že raz príde to isté.

B: Ale musím uveriť.

A: Musíš uveriť, že raz príde to isté, pre teba aj pre mňa, Anna.

B: Raz, mama?

A: Len raz.

B: Musím uveriť, že to príde len raz.

A: To isté len raz.

B: To isté pre teba a pre mňa, mama, len raz?

A: Áno.

B: To isté nie je len raz, mama.

A: Ale toto je len raz, Anna.

B: Toto?

A: Nič iné nie je len raz.

B: Lebo toto, toto...?

A: ...je len raz.

B: Mama!

A: Pokoj, Anna.

B si otočí stoličku a posadí sa z profilu. A vidíme spredu, B zasa z boku. Medzi nimi je stále paraván.

A: A keď to príde, pohneš sa.

B: Kedy?

A: Keď to príde, pohneš sa sama...

B: Sama?

A: Keď to príde pohneš sa sama, bezo mňa.

B: Keď to príde...

A: ...pohneš sa, Anna.

B: Ako mám vedieť, kedy sa pohnúť?

A: Pohneš sa sama.

B: Ved' som sa ešte nepohla.

A: Najskôr sa budeš na mňa pozerat'.

B: Ved' som sa ešte sama nepohla.

A: Budeš sa na mňa pozerat' a stáť pri mne.

B: Ešte som sa sama, bez teba nepohla.

A: Budeš stáť pri mne so zopnutými rukami...

B: Ešte som sa stále bez teba sama nepohla.

A: Nebudem sa hýbať.

B: Budem sa na teba pozerat'.

A: Nebudem sa už hýbať.

B: Budem sa na teba pozerat' a stáť pri tebe.

A: A ty, Anna...

B: Budem sa na teba pozerat' a stáť pri tebe so zopnutými rukami.

A: A ty, Anna, sa konečne pohneš.

B: Budem sa na teba pozerat' a so zopnutými rukami sa budem pri tebe modliť.

A: Konečně sa pohneš sama, bezo mňa.

B: Budem sa pri tebe modliť.

A: Ty, Anna.

B: Budem sa modliť.

A: Bezo mňa.

B: Pri tebe.

A: Iba ty, Anna, bezo mňa.

B: Sama.

A: Skloníš hlavu a pomodlíš sa.

B: Za teba.

A: Pohneš sa.

Potom

Ženy sedia vedľa seba ako na začiatku, no paraván ich už nerozdeľuje. Medzi nimi je však väčšia vzdialenosť ako býva medzi dvoma ľuďmi, ktorí sa rozprávajú.

A: A vtedy, keď sa pohla prvý raz, nejasne, nie s plným vedomím toho, čo sa stalo, sedela pri nej a povedala: „Nič som navonok nespозorovala.“ Ruky rovnako ako vždy, kľčovito zvierali operadlo, hlava meravá, obrátená na sever, vzpriamená a nehybná. Oči doširoka roztvorené bez jediného pohybu, hľadela von oknom, spolovice zastrené šedými žalúziami, žiaden pohyb, žiaden zvuk, len tichý dych, ktorý jej vychádzal z nozdier, nepočuteľný, ľahký, takmer nepostrehnuteľný. Dnu a von, dnu a von. Postrehla len tento pohyb a žiaden iný, pohyb prs, ktoré sa rytmicky nadvihovali a znova klesali, akoby pod záťažou zvyku. Ako kroky, ich pravidelnosť, zdvihnutie a dotyk so zemou, niečo, čo sa neustále opakuje bez plného vedomia. Hore a dolu, hore a dolu. Ako rovnaká odpoveď, ktorou dávame najavo, že nerozumieme. No vtedy, v ten večer, keď sa prvý raz pohla, pohyb sa odohral akoby vo vnútri, v hĺbke, ničím nerušený, bol to jej pohyb, ktorý sa týkal výhradne nej, ona bola jeho príčinou, jej náhle zaváhanie, možno záchvev, bez toho, aby sa rozhodla a predvídala, čo urobí, prvý raz sa pohla ako nikdy predtým. Bez vedomia toho, čo robí, možno len nepatrný dotyk, aj ten by bol viac ako by uniesla, myslela si, že sa jej dotkla, ale aj to nevie určite, aj to je priveľa, aby mohla s určitosťou povedať, čo sa stalo. Niekedy o tom premýšľa, sedí opretá v kresle a hľadá tým istým smerom, akoby chcela zachytiť ten istý pohľad, ten istý smer, akoby chcela vidieť to isté, nejaký náznak života, alebo aspoň bod v diaľke, sedí na jej mieste a nehybne s roztvorenými očami túži poznať to isté. Chcela by o tom rozprávať, aby našla tie isté myšlienky, dávno stratené, neopakovateľné, no zároveň tak podobné, až ide z toho strach. Nemožno povedať, že rovnako

myslela, nie, to by bolo veľmi trúfalé, ale chcela na to prísť, pochopiť ten okamih, to pohnutie, ľudské pohnutie, ktorému teraz a stále nerozumela. Aspoň náznak, pohnútku v mysli, ktorá spôsobila tak náhlu potrebu urobiť niečo iné ako doteraz, to, čo nikdy predtým neurobila, čo nechcela urobiť z nepochopiteľných príčin, ako keď niekto vykrikuje bez príčiny, to, čomu celý ten život vedľa nej nerozumela. Jej kamenný pohľad, do ktorého sa nemohla nikdy pozrieť, prizrieť sa jej, aby aspoň na chvíľu vedela, na čo myslí, aj keby tam videla iba prázdnu tmú a nič iné, aj to by stálo zato, len ako sa pozrieť, keď sedela vedľa nej, rovnako ako ona. Pomyslela si, určite sa jej to páči, ten výhľad na hradskú za oknom, ktoré nechala vždy len do polovice zastrené, aby videla, aby sa mohla pozeráť, aby aspoň niečo... jej samotný zvyk, tak neprekonateľný a ničím nenarušiteľný, ako keď niekto spí a nehybne oddychuje, jej zvyk, nezmeniteľný, ktorého sa držala ako dieťa matkinej ruky, keď kráčajú po strmej ceste späť do ich domu, keď otvárajú dvere a ono sa rozbehne, aby už nemuselo viac nasledovať, tento zvyk, ako smrť a jej každodenné pripomenutie. Myslela si, že spí, no ona, akoby v polospánku, v neprestajnom blúznení, na rozhraní života a smrti, bdela, aj keď nie úplne, čo videla? Možno jej bdelosť nepatrila bdelému človeku, ako jej smrť nepatrila mŕtvemu, čo videla? Žiadna tvár pred oknom, ktorú by bolo možné pozorovať, jej pohyby, zatvorenie a otvorenie očí, našpúlenie pier, líca navreté dychom, nič, čo by ju mohlo zaujať. Všetko, čo videla bola iba šedá obloha, ktorá sa zvažovala k zemi, k šedej zemi. Možno jej to stačilo, len jedna farba a rovná zem, a jej jednotvárnny povrch. Hľadala miesto, kam sa mohla pozrieť, ako keď človek spozornie pri pohľade na výbežok lesa, alebo prúžok mora, ktoré sa vnorilo do pobrežia. A takto pozerala stále dlhšie a dlhšie. Alebo zvuky, čo mohla počuť v jej hlave? Raz si pomyslela, že si vymýšľa, že počuje zvuky, ktoré neexistovali. Predstavte si, počuje zvuky, ktoré neexistovali. Krik, ktorý neexistoval, taký určite ešte nepočula, nikto ho ešte nepočul, a plač, ktorý neexistoval, tiché kvílenie z iného sveta, smiech, ako smiech tých, ktorí sa smejú posledný raz, nikým nepočuteľný, nikým nenapodobiteľný. Ráno, vždy, keď si k nej prisadla, chcela ju poumývať, navlhčiť jej pery, prezliecť ju do nových šiat, čistých šiat, ale nie, nenašla odvahu vyrušiť ju z jej sna. Možno videla farby, nevedela, možno sa v duchu smiala, nevedela ani to, možno bola šťastná, na to nikdy nepomyslela. A takto ďalej, každý deň bol rovnaký, bez toho, aby zachytila, či je ráno alebo večer. Žalúzie nezatiahla, aby niečo neporušila, niečo v jej svete, v jej vlastnom svete, aby neporušila jej zvyk, no to slovo nikdy nevyslovila, lebo nevedela, čo znamená, čo si má pod ním predstaviť, ani mu nerozumela, ani ho nechápala – nič z toho, čo bolo potrebné na jeho poznanie. Nestalo sa nič, aj keď si postavila stoličku o kúsok ďalej, bližšie k ohňu, aby jej bolo teplejšie, nič sa nestalo, žiadna zmena. Možno sa jej to len zdalo, v určitej chvíli mala pocit, že sa predsa hýbe, ako keď človek pozerá na nehybný obraz, ktorý visel na ich stene, v ich dome, na krátku chvíľu, v určitom okamihu má pocit, že sa hýbe, že nevisí len tak bez pohnutia. Vtedy si pomyslela,

vtedy, keď na ňu uprene hľadela, pomyslela si, že sa pohla, že sa hýbe, že nesedí pokojne, ako keby pokoj bol ten výsledný pohyb, že sa jej vlní telo, predstavte si, myslela si, že sa jej vlní telo, že pod šatami je preda len nejaký pohyb. Ale nie, nič sa nestalo, bol to len očný klam, pohnútko mysle vidieť ju hýbať sa, len túžba alebo prosba niekde hlboko v mozgu, aby sa pohla.

A takto sedela, matka, vedľa nej. *(Pauza.)* Raz začala spievať, nôtila si tichú melódiu, možno uspávanú, už sa presne nepamätá, spievala lebo si myslela, že ju počuje, niekde tam v hlúbe počuje spev, jednotlivé tóny, ktoré jej mohli v duchu priniesť úľavu. Aby, aj keď nehybná, cítila úľavu, uvoľnenie z tohto sveta, aspoň na okamih, uniknúť z tohto sveta, kde všetko má svoje miesto, všetky veci tam, kde ležia majú svoje miesto, odložené na svojom konečnom mieste. Nevedela, či to správne chápe, či vôbec vie, že je správne takto uvažovať, či sa aspoň na chvíľu dotkla toho poznania, iba v mysli, kde inde, že pochopila, že nie je možné ničím pohnúť, už nikdy... odkedy sa narodila. A takto uvažovala, či to bolo správne, či to bolo potrebné. Rozmýšľala, či sa to tak má alebo je to niečo mimo nej. Mohla tomu predísť? Nemyslieť na to? Úplne sa toho vzdať, akoby to nikdy nebolo? Nielen pre ňu, ale pre všetkých. Vtedy sa upokojila, lebo predtým, keď ticho sedela vedľa nej, ruku mala položenú na jej zápästí, akoby chcela cítiť tlkot života, jej života, spýtala sa sama seba, koho iného, či ju mala mať. A potom zasa, skoro každý deň, každý večer, ten istý večer sa stále pýtala to isté. Akoby nemohla prestať, stále tá istá otázka, vždy keď sa na ňu pozrela ako ticho sedí. Niekedy zabudla, áno, niekedy na ňu zabudla, keď ráno zametala pred domom, zostala sama, zostala úplne sama a jej boľavá myseľ sa na chvíľu upokojila. No potom, keď sa vrátila do domu a uvidela ju sedieť tam, kde ju nechala, kým vyšla z domu pozametať, všetko sa vrátilo späť, nie úplne všetko, vlastne len jedno, to na čo potom už neprestala myslieť. Celý deň, celý večer myslela na to isté. Ako jej pomôcť? Ako ju odbremeniť, aby každý deň, každý večer nemyslela stále na to isté? Keď išla spať a nechala ju sedieť pri okne, pri tom istom okne, len ju zakryla teplou dekou, položila jej ju na ruky a kolená, možno ju aj pohladila po tvári alebo vlasoch a ticho povedala to, čo aj tak nepočula, ticho otvorila ústa a mäkko, takmer nehlučne jej zaželala dobrú noc. Vtedy sa zrazu cítila sama, vtedy keď si išla ľahnúť do postele. Rozmýšľala nad tým, že raz bude úplne sama, bez nej, čo potom urobí, na koho bude myslieť, koho zakryje teplou dekou, komu zažela dobrú noc. Nevedela si to predstaviť, nemohla, lebo to ešte nikdy nezažila, od jej narodenia, odvtedy čo prišla, zjavila sa tu na nejaký okamih, takáto, nie iná, takáto už od narodenia. Spomína si, keď ju prvý raz posadila na stoličku, tú istú stoličku pri okne a čakala, či niečo povie, chcela vedieť, či sa jej to takto páči, či sa jej dobre sedí, ale žiadna odpoveď, ani úsmev alebo niečo podobné, čo urobí človek, keď je mu dobre. Niekedy sa naklonila nad jej tvár a čakala, dlho čakala, hodiny dokázala takto naklonená čakať, kým sa neusmeje. No nie, nič sa nestalo, nič, čo by jej napovedalo, že počuje a vidí, že je jednoducho tu... *(Pauza. Rozžiari sa jej*

tvár.) Ako by sa aj mohlo niečo stať, aj keby si to akokoľvek želala, nie, nestalo sa nič, vôbec nič. Ešte donedávna dúfala, áno, tomu slovu rozumela a poznala ho veľmi dobre, aj to čo sa stalo v nej, keď si naňho spomenula, to jediné jej prinieslo úľavu a možno sa aj pousmiala a na chvíľu od nej odišla, od stoličky – od jej stoličky, akoby si povedala – veď to príde, raz to určite príde. No len donedávna, potom už nie, už si na to slovo nespomenula. Predstavte si, už si nikdy na to slovo nespomenula, nemala príčinu si spomenúť, predstavte si, nemala príčinu si na to slovo spomenúť, možno by sme mali povedať, že ju stratila, tú príčinu dúfať, už ju to nikdy nenapadlo, ak je to vôbec možné, už sa nikdy nepristihla, že na to myslí, jednoducho prestala dúfať, navždy, ak je to vôbec možné alebo ak je to vôbec možné si predstaviť. Zabudla na to slovo, už si ho nikdy nepripomenula, už ho nikdy nevyslovila, ani pred ňou, ani pre seba, zabudla na slovo, predstavte si zabudla na slovo, ktoré predtým mala v hlave každý deň. A teraz už nie, nikdy. Ako by si aj mohla spomenúť na slovo, ktoré už nikdy potom nevyslovila, ktoré nemala prečo vysloviť. Predstavte si, nemala ho prečo vysloviť, nič v jej živote ju neprinútilo ho povedať. Akoby to slovo nebolo, akoby nikdy neexistovalo, pre ňu samotnú a pre celý svet okolo nej. Zabudla na jeho význam, už mu nerozumela, predstavte si, nerozumela slovu, ktoré ešte pred nedávno poznala a vždy, keď ho vyslovila vedela, čo znamená, no teraz už nie, nezostalo po ňom nič, ani náznak významu, jednoducho nič. A takto ďalej, ďalšie slová, jedno za druhým, aby sa priblížila, tomu, čomu nerozumela, slovám, ktorým nerozumela, jej slovám, ktoré nikdy nepoznala, aby sa jej priblížila. Na chvíľu sa jej zdalo, že to už má, že konečne nerozumie slovám, ktoré ju naučili, že ich môže hovoriť bez toho, aby niečo znamenali, že môže hľadať iný význam, nový, taký, aký ešte nepoznala. Ale nie, mozog stále fungoval na plné obrátky, slová, každé jedno, tak ako predtým, ako od začiatku, znamenali to isté, stále to isté a nič iné. Chcela prísť znova na začiatok, aby jej rozumela, aby sa naučila niečo iné, to čo ešte nevedela, slová, ktoré ešte nevedela, aby mohla pochopiť kde je, kde sa nachádza, jej začiatok, jej myseľ. Ale mozog fungoval stále bez prestania, rovnako, stále tie isté slová, ktoré už poznala, ani na okamih zmena, niečo nové, nie, len to čo už vedela, navždy. Povedala si: “Už to dlho nebude trvať a budem tam, kde ona,“ na začiatku, na úplnom začiatku, ako keď prišla na svet. Nevedela, že je tam, že zostala tam, stáť na tom istom mieste, ona, jej dcéra, na tom istom mieste ako keď sa narodila. Musela vedieť aké to je, aby jej porozumela, aby vedela na čo myslí, aj keď možno nemyslela na nič, ale tá predstava, že jej rozumie ju poháňala stále ďalej, stále v ústrety začiatku. *(Pauza.)* A vtedy to počula, počula tie zvony, ktoré sa každý deň opakovali, ráno a večer, pri rannej a večernej omši, akoby upozorňovali na to, na čo nechcela myslieť. Zdalo sa jej, že vtedy pohla ústami, áno, nepatrný pohyb, náznak pohybu – ústa, čakala, že niečo povie, ale nie, len tento jediný pohyb a nič iné. Zostal len pohyb úst, nebadateľný, ale pohyb a slovo, ktorému nerozumela, nevedela čítať z pier, aj keď sa veľmi snažila, neuhádla to slovo. Možno to bolo jediné

slovo, ktoré poznala, ktoré si pamätala ešte od čias, keď bola dieťa, to jediné slovo. Možno začínalo na hlásku „a“, zdalo sa jej, že prvé písmeno je „a“, ale ďalej, čo nasledovalo, aké ďalšie písmená, nevedela. Na okamih sa zastavila, pátrala po tom slove vo svojej mysli, no na nič neprišla, nič nezostalo v jej ubolenej mysli, iba tma a ticho. Posledné na čo si spomenula, keď hľadala to slovo, otvárala ústa na všetky možné spôsoby, otáčala perami, jazykom, zatínala zuby, no na nič si nespomenula okrem ticha a tmy, iba to mala stále na mysli. Zmierila sa s tým a povedala si: „Nech je ticho a tma, nech je všetkému koniec, všetkému tomu, čo nemôže prestať.“ A takto uvažovala ďalej, prečo, pýtame sa, možno len chcela začať od začiatku, čo nebolo možné, alebo to všetko zastaviť, čo nebolo tak isto možné. Tak len čakať na ďalšie jej slovo, jej dcéry, slovo jej dcéry a pohyb, jej pohyb, pohyb úst jej dcéry, aby vedela že je tu, aj keď ani to nikdy s určitosťou nevedela, aby mohla povedať: „Ešte nie, ešte nech to neskončí.“

STRANY 20. a 21. SÚ VYNECHANÉ!

© MARTIN HVIŠČ